

"UNTIL THE LION HAS
HIS HISTORIAN, THE
HUNTER WILL ALWAYS
BE A HERO"

LØVENS FORTÆLLING

NATIONALMUSEET

INDHOLD

3	Præsentation
4	Løvens Fortælling
5	Løven er et symbol på styrke
6	Fortællingernes betydning
7	Fortid, nutid og fremtid
8	Frederiksgave i Sesemi
9	Uddannelse står mit hjerte nær – <i>Høvding Nii Anum Akwete Momlin II</i>
10	Du bærer din fremtid i dine egne hænder – <i>Vincent Nii-Addo</i>
11	Jeg er stolt af min landsby – <i>Stanley Nu-Sasu Akoto</i>
12	Uden vand ingen Frederiksgave – <i>Fem af Sesemis kvinder</i>
13	Vi bærer forfædrenes smerte med tålmodighed – <i>Emmanuel Adom</i>
14	Sesemis unge stemmer
15	Vreden fik én stemme – <i>Ruth Sasu-Akoto</i>
16	Slaverne var stærke i sindet – <i>Samuel Budu Marte</i>
17	Jeg tænker ikke så meget på fortiden – <i>Theresa Sasu-Akoto</i>
18	Fremtiden

TEKST

Dorthe Nielsen og Maria Sander

FOTOS

Dorthe Nielsen

side 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11,
12, 13, 14, 15, 16, 17 og 18

Maria Sander

side 8 øv. og 11 midt

Lotte Ærsøe

side 1 tv. midt og 5 ned.

GRAFISK DESIGN

Nan Tøgern

STØTTE

Materialet er udarbejdet med
støtte fra Danidas Oplysningsbevilling

PRÆSENTATION

Velkommen til undervisningsmaterialet "Løvens fortælling". Her kan du få indblik i en del af historien om den danske slavehandel, som ikke fylder så meget i historiebøgerne. Udgangspunktet er nutidens Ghana og mødet med nogle af de mennesker, som er efterkommere af danskernes slaver.

I Danmark har vi mange kilder fra den tid, hvor danskerne handlede med slaver. Guvernører på de danske forter sendte regnskaber hjem til Danmark, læger og assistenter skrev dagbøger, bogholdere og købmænd sendte breve til deres familier, og soldater skrev om deres oplevelser, når de havde været i krig. Derfor ved vi meget om, hvordan det var at være dansker, dengang der blev handlet med slaver.

Men slaverne kunne ikke skrive. Derfor ved vi ikke så meget om, hvordan det var at være slave. De har ikke fået en historiefortæller. Vi kan ikke spørge dem, for de lever ikke mere. Men det gør deres efterkommere.

De kan fortælle, hvordan historierne fra slavetiden bliver fortalt i dag. På den måde kan de være med til at give slaverne en stemme i historieskrivningen. Og vi kan samtidig få indtryk af, hvilken betydning, historierne har for efterkommerne i dag. For et historisk indblik i danskernes slavehandel kan dette materiale suppleres af Nationalmuseets "Sukker, slaver og skæbner".

De personer, som bliver citeret i materialet, bor i landsbyen Sesemi, som ligger cirka 25 km nord for Ghanas hovedstad Accra. De har historien om slavehandlen tæt inde på livet, fordi de bor lige ved siden af plantagen Frederiksgave, hvor danskerne holdt slaver. Ruinerne af de gamle bygninger har i mange år været en del af landsbyen. "Som børn fik vi at vide, at vi ikke måtte lege der og ikke røre ved stenene. De tilhørte den hvide mand," fortæller en af mændene. Frederiksgave er nu blevet genopbygget, et arbejde som landsbyens beboere har været med til.

Vejen til Sesemi

LØVENS FORTÆLLING

Engang for længe siden sad tre mænd i en lille lerklinet hytte. Den ene mand var gammel. Han vidste ikke selv præcis hvor gammel. Men han var nok over 100 år. Han bar navnet Nudor Kutsu. Den anden mands navn var Torgbi James Ocloo. Han var høvding i landsbyen Keta. Den sidste mand lyttede opmærksomt. Han var Ketas lingvist, og det var hans ansvar at huske alle detaljer i den historie, der blev fortalt. Mændene talte med dæmpede stemmer, mens deres blik søgte ud gennem døråbningen, hvor de kunne ane det faldefærdige fort.

Fortet hed Prinsensten, og danskerne byggede det i 1784 efter en blodig kamp mod awuna-folket. Danskerne sejr sikrede dem fri handel i området, troskab fra awunaerne, ti høvdingesønner som garanti og ret til at bygge fortet i Keta. Fra Prinsensten blev der i slutningen af 1700-tallet skibet tusinder af slaver af sted til plantager i Caribien.

Den gamle Nudor Kutsu viste brændemærket på sin arm. Han havde engang tilhørt danskerne. Han havde været slave på Prinsensten. Men der var ikke længere danskere på Prinsensten. Der var ingen slaver i fangekældrene. Nudor Kutsu var en fri mand.

Han blev givet fri mange år tidligere. Dengang søgte han tilflugt i Keta, hvor han siden levede sit voksne liv som en fri mand. Men nu vidste han, at der ikke var mange år tilbage af livet. Derfor satte han sig i den lille hytte for at fortælle sin livshistorie.

Høvdingen undrede sig over, at den gamle mand sad helt åbenlyst og talte om, at han engang havde været slave. At være slave var det modsatte af at være fri. Det var ikke noget, man talte om. Men Nudor Kutsu lænede sig tættere over mod de to mænd, kiggede på dem med alvorlige øjne og sagde: "Indtil løven får sin egen historiefortæller, vil jægeren være helten."

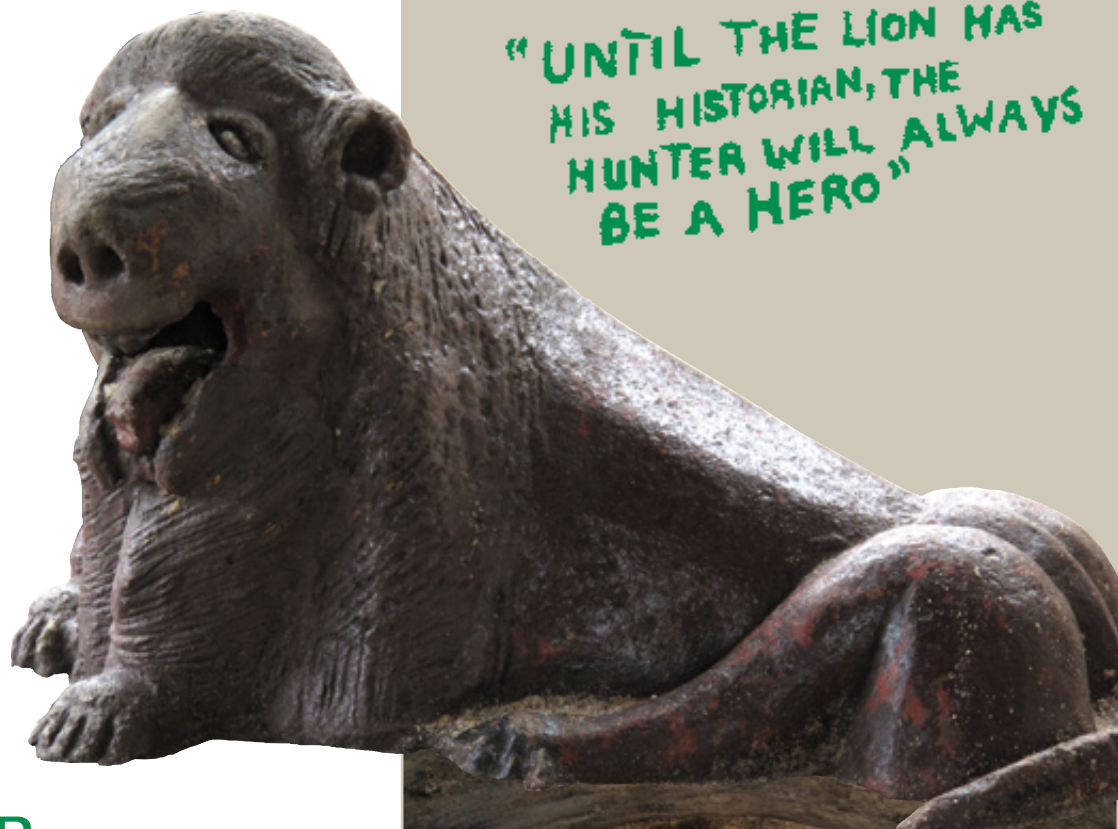

LINGVIST

I Ghana har de fleste landsbyer en lingvist. Lingvisten er talsmand for høvdingen og for landsbyen. Han fungerer også som historiefortæller, for det er hans ansvar at kende landsbyens historie.

Ruinen af fort Prinsensten i Keta i 2010

LØVEN ER ET SYMBOL PÅ STYRKE

I dag er det mange generationer siden, Nudor Kutsu fortalte sin livshistorie til høvdingen og lingvisten i Keta. Men hans historie er stadig en del af landsbyens historie. Hans ordsprog om løven er blevet skrevet på væggen i fangekælderen i ruinerne af Prinsensten. Det står der endnu.

Løven har gennem alle tider været et symbol på styrke – også i Ghana. I 2010 er Prinsensten delvist en ruin. Men flere steder er løven til stede: På et banner på en dør. Som en lille statue foran fortet. Og altså i form af Nudor Kutsus citat på væggen i en af de gamle fangekældre. I Keta er løven et symbol på, at nok var slaverne undertrykte, men de var ikke nødvendigvis svage.

Guiden Ibrahim Bellah, der i dag viser rundt på Prinsensten, mener, at det er på tide, at danskere og ghane-sere mødes om vores fælles historie som ligeværdige. Både løven og jægeren skal have mulighed for at få deres fortælling frem. Når det sker, er spørgsmålet om, hvem der er helten overflødig. Og det vigtige bliver, hvilken betydning fortællingerne får i nutiden – hvilken lærdom de bringer med sig.

Løve statue / løve citat / indgang til Prinsensten

FORTÆLLINGERNES BETYDNING

Da Nudor Kutsu fortalte sin historie til landsbyens høvding, vidste han, at den ville blive husket. Den kom til at indgå i landsbyens samling af myter og fortællinger. Fortællinger kan være knyttet til en bestemt begivenhed eller en bestemt tid – sådan som det er tilfældet med Nudor Kutsus historie. Men det kan også være myter, sagn, fabler eller eventyr med forskellige pointer og moraler. Nudor Kutsu fortæller sin historie til høvdingen og landsbyens lingvist – ham som er ansvarlig for at huske og genfortælle historierne. Sådan har det været i generationer. Den mundtlige fortælletradition i Ghana er vigtig.

En af grundene er, at de fleste fortællinger aldrig er blevet skrevet ned. Bøger er ikke let tilgængelige som i Danmark. Flere og flere børn i Ghana kommer i skole, men skolebøger er stadig en mangelvare, og der er stadig mange mennesker, der ikke kan læse. Hvis historierne ikke levede som mundtlige fortællinger, ville de gå i glemmebogen.

En anden grund er fortællingernes betydning for, hvordan man opfatter sig selv. I Sesemi bliver det udtrykt på denne måde af Stanley Nu-Sasu Akoto – kaldet Sasu: "Forfædrenes historie er også **din** historie. Det er en afrikansk tradition. Når du kender historierne, så ved du hvor du kommer fra, og hvem din familie er." Sasu forklarer, at historierne, udover at fortælle familiens historie, også handler om traditioner og skikke, og om hvordan man skal opføre sig. En anden beboer i Sesemi, Vincent Nii-Addo siger: "Hvis ikke vi lærer af forfædrene, så ved vi ingenting."

Fortællingernes kraft er stor. De betyder noget for den enkeltes identitet og følelse af at høre til både i familien og i landsbyen. De enkelte familiers historier er vævet sammen. Tilsammen udgør de landsbyens fælles fundament.

Emmanuel Onyame Tettey fortæller familiens historie, mens hans barnebarn lytter

FORTID, NUTID OG FREMTID

I Ghana er der et særligt udtryk for at tage ved lære af fortællingerne om fortiden. Det er ordet Sankofa, som betyder "gå tilbage og tag" på det ghanesiske sprog **akan**. Sankofa bruges ligesom det ghanesiske ord-sprog "det er ikke forkert at gå tilbage efter det, du har glemt."

Sankofa betyder, at man kan lære af fortiden. Nogle gange må man også huske på svære ting for at kunne forstå sin historie og for at kunne handle bedre i fremtiden.

SANKOFA

Sankofa bliver oftest vist som en fugl, der vender sit hoved bagud for at tage et æg på sin ryg. Figuren bliver fortolket på denne måde: Tag det vigtige fra fortiden med ind i nutiden og brug det til at skabe noget godt i fremtiden.

I Sesemi er det et dystert minde, at forfædrene var slaver på Frederiksgave. "Men vi må ikke glemme hvad det skete," siger Emmanuel Adom. Det er nødvendigt at huske historien – både for at forstå hvad der skete og for at bruge erfaringerne: "Vi bruger vores forfædres smerte til at skabe en bedre fremtid for os selv og de næste generationer."

I Sesemi væves fortid, nutid og fremtid sammen gennem fortællinger om dengang, danskerne havde slaver. På de næste sider kan du læse om nogle af de personer, der lever i Sesemi i dag og om deres syn på slavehandlen – og fortiden, nutiden og fremtiden.

FREDERIKSGAVE I SESEMI

Da danskerne for alvor begyndte at handle på den vestafrikanske kyst fra 1658, kaldte man det Guldkysten. Danskerne kom for at få del i landets rigdom, der bestod af guld og elfenben. Men hurtigt fandt man ud af, at der var flere penge i at handle med slaver. Fra 1673 begyndte man at sende skibe fra Danmark til Guldkysten med våben, krudt og brændevin. På Guldkysten blev varerne byttet for slaver, der blev sejlet til Caribien. Slaverne blev solgt til hårdt arbejde på sukkerplantager i Caribien, mens skibene sejlede hjem til Danmark med lasten fuld af sukker og rom. Det kaldes trekantshandlen.

Danskerne sendte ca. 100.000 slaver over Atlanten, før det blev forbudt. I 1792 vedtog den danske regering et forbud mod slavetransporterne, der trådte i kraft 1. januar 1803. Det var bl.a. finansministeren Ernst Schimmelmann, der var med til at få loven vedtaget. Danskerne forsøgte derefter at finde nye måder at få indtægter på. Der blev bl.a. gjort forsøg med plantagedrift. Håbet var, at man kunne tjene godt på at dyrke bl.a. kaffe, bomuld og tobak på Guldkysten – stadig med brug af slaver. Selvom det var blevet forbudt at sejle slaver over Atlanten, var det ikke forbudt at eje slaver eller bruge slaver som arbejdskraft.

Plantagen Frederiksgave blev skænket af Kong Frederik VI til danskerne på Guldkysten i 1832. Der blev gjort forsøg med bl.a. kaffedyrkning og samtidig blev Frederiksgave brugt til rekreation. Danskerne på fortet Christiansborg tog til Frederiksgave, når de var syge. Man sagde, at luften var sundere på plantagen, som lå lidt oppe i bjergene. Der var 32 slaver på Frederiksgave. De skulle bl.a. dyrke kaffen og holde stedet ved lige. De havde deres egne hytter neden for Frederiksgave og havde "fri" nogle dage om ugen til at dyrke deres eget stykke jord. De havde også våben, så de kunne forsvare sig selv og plantagen mod angreb, for i nogle perioder var der ingen danskere til stede.

Det blev ikke nogen succes at drive plantager på Guldkysten. Heller ikke Frederiksgave gav overskud. I 1850 solgte danskerne alle de danske forter og plantager til Storbritannien. Få år tidligere – i 1848 – var danskernes slaver på Guldkysten blevet givet fri, fordi der var lagt politisk pres på Danmark for at forbyde slaveri.

Frederiksgaves 32 frigivne slaver slog sig ned for foden af plantagebygningen. De levede videre som frie mennesker, mens Frederiksgave forfaldt. Efterkommerne af slaverne bor stadig ved Frederiksgave i landsbyen Sese-mi. En del af dem har været med til at udgrave ruinen af Frederiksgave og genopbygge den, så den i dag ser ud ligesom i 1832. Nu er Frederiksgave et museum, og indtægterne fra turister er med til at skabe udvikling i Sese-mi.

UDDANNELSE STÅR MIT HJERTE NÆR

Høvding Nii Anum Akwete Momlin II

Det kræver lidt øvelse at udtale høvdingens navn rigtigt, når man ikke taler lokalsproget **ga**. Men hvis man kalder ham Sesemi Mantse, ved andre godt, hvem det er, for mantse betyder høvding. Der er et stort ansvar forbundet med at være høvding i Ghana. "Min dør står altid åben, og alle i landsbyen skal føle, at de kan komme til mig," fortæller Sesemis høvding om sin rolle.

Der er sket meget i Sesemi siden 1992, hvor Nii Anum Akwete Momlin II blev valgt som høvding. Han kan derfor godt være tilfreds med landsbyens udvikling. Da han første gang hørte om planerne om at udgrave Frederiksgave, blev han glad. Indtil da havde ruinen af Frederiksgave ligget hen som en stenbunke. Men hvis stenbunken blev til et museum, ville det give landsbyen flere muligheder. Og det gjorde det: "Det har ændret vores liv," fortæller høvdingen.

Han beskriver, hvordan vegetationen i gamle dage voksede så vildt, at den skød ind over den rødbrune sti, der er den eneste vej til Sesemi. Det tog alt lyset, men i dag kan man se himlen. Og dagslyset er ikke det eneste lys, for Frederiksgaveprojektet har også givet elektricitet i landsbyen.

Før Frederiksgave blev genopbygget, måtte landsbyens beboere hente vand i et lille vandløb på toppen af en bakke. Men i dag bliver der pumpet vand fra et borehul op i nogle store tanke, så alle nemt kan hente rent vand. Sesemis høvding er stolt af, at livet i landsbyen på mange områder er blevet bedre. Han havde ikke troet, at Frederiksgave kunne genopbygges og bringe udvikling til landsbyen inden for så få år. Han tvivlede faktisk på, at han skulle nå at opleve det i sin levetid.

"Fremtiden tegner lys," fortæller høvdingen. Han arbejder på sine planer om at bygge en skole i Sesemi, for "alle skal have mulighed for at lære," som han siger. Indtil nu har landsbyens børn gået i skole i nabobyen Abokobi, men høvdingen ønsker, at børnene skal kunne få undervisning her, hvor de bor. I Sesemi er der ligesom mange andre steder i Ghana fokus på, at udvikling og uddannelse hænger sammen. Måske er det derfor, høvdingen afslutter med at sige: "Uddannelse står mit hjerte nær."

HØVDINGE I GHANA

Høvdingesystemet i Ghana er mange hundrede år gammelt. I dag fungerer det sideløbende med det officielle demokrati. Det er en accepteret og respekteret del af det politiske system. Politikere søger ofte råd hos høvdingene, fordi de er tættere på folket ude i landsbyerne. Alle regioner i Ghana har en høvding, der har et overordnet ansvar for sit område. Derudover har enhver landsby en underhøvding, der fungerer som en slags borgmester. Høvdingene har mange opgaver. De kan fx fungere både som mæglere og dommere i lokale konflikter. Når en ny høvding skal indsættes, er han blevet nøje udvalgt. Det er oftest mænd, der bliver valgt til høvdingeposten.

DU BÆRER DIN FREMTID I DINE EGNE HÆNDER

Vincent Nii-Addo

“Øvelse gør mennesket perfekt,” siger 33-årige Vincent, med en let omskrivning af ordsproget ‘øvelse gør mester’. Derfor synes han, at det er vigtigt at tale om slavehandlen, så vi kan forstå, hvad der skete – og lære af det. Om sig selv siger han: “Jeg vil hele tiden lære og lære og lære.” Det gør man hele livet, mener han og nævner som eksempel, at elever får viden fra deres lærere, men at lærerne også kan lære noget af deres elever.

Derfor synes Vincent også, at alle skal dele ud af deres viden: “Hvis du ikke giver din viden videre, hvordan skal andre så lære? Man er selvisk, hvis man holder sin viden for sig selv.” Det er netop fordi forfædrene fortalte om deres liv, at efterkommerne kan lære af dem, mener Vincent og nævner Sankofa som et symbol på netop det. Man skal give sin historie videre for ikke at glemme den viden, som historien indeholder. Der er ingen tvivl om, at Vincent er fokuseret på at lære. Men i Ghana er det langt fra alle, der har adgang til uddannelse, for det koster penge, og fattigdommen er stor. Vincent fortæller, at han gerne ville fortsætte på teknisk skole, da han afsluttede grundskolen. Men det fik han ikke mulighed for, for pludselig døde den slægtning, der betalte hans skolegang.

I flere år arbejdede Vincent hårdt for selv at tjene penge nok til at komme på teknisk skole, og det lykkedes, da han var 22 år. “De andre elever troede nok, at jeg var flov over at starte i skole, når jeg var så gammel. Men det var jeg ikke, for jeg vidste præcis, hvorfor jeg var der. Jeg havde et mål,” fortæller han. Han har ikke ondt af sig selv, fordi han måtte arbejde hårdt for at få sin uddannelse. “Du bærer din fremtid i dine egne hænder,” siger han eftertænksomt.

Vincent funderer over fremtiden, for man er nødt til at tænke sig om og planlægge sit liv: “Hvis man har en lille smule penge, skal man ikke bare bruge dem.” Når han har lidt penge til overs, bruger han dem til at bygge videre på sit hus, som endnu ikke er færdigt. Huset ligger på et stykke af familiens jord, som han har fået af Sesemis høvding. Ved siden af ligger bedstefarens hus, hvor Vincent voksede op.

Vincent har selv bygget sit hus fra grunden. I modsætning til en del af husene i Sesemi er Vincents hus bygget af mursten. Det er ikke alle ghanesiske murere, der ved, hvordan man bygger murstenshuse, men Vincent har lært det gennem sit arbejde på Frederiksgave. Han begyndte som arbejdsmand med at grave ruinen fri og blev senere ansat som murer. I dag arbejder han som guide på Frederiksgave.

Gennem sit arbejde på Frederiksgave er Vincents viden om slaveriet vokset, og det samme er hans forståelse for, hvad der skete. “Jeg kendte lidt til Frederiksgaves historie, men da jeg så den færdige bygning med mine egne øjne, forstod jeg, at det, jeg havde hørt, var sandt,” siger han og fortsætter: “Man kan have en bog – og man kan læse den, men nogle gange er det ikke nok. Nogle gange er det først, når man ser det i virkeligheden, at man forstår historien.”

Når Vincent kigger på plantagebygningen, vander tanker tilbage til forfædrene. Han tænker på, at de måtte arbejde hårdt, og det gør ham ked af det. Allermest fordi slaverne ikke selv fik noget ud af deres arbejde. “Derfor er vi nødt til at have ondt af dem,” synes han.

Men i modsætning til forfædrene har Vincent fået noget ud af sit arbejde på Frederiksgave, og det gør ham stolt. Han fortæller, at han gennem projektet har været med til at skabe noget. “Jeg håber ikke, jeg dør i morgen,” siger han med et grin, “men hvis jeg gør, kan mine efterkommere se, at jeg har udrettet noget.”

JEG ER STOLT AF MIN LANDSBY

Stanley Nu-Sasu Akoto

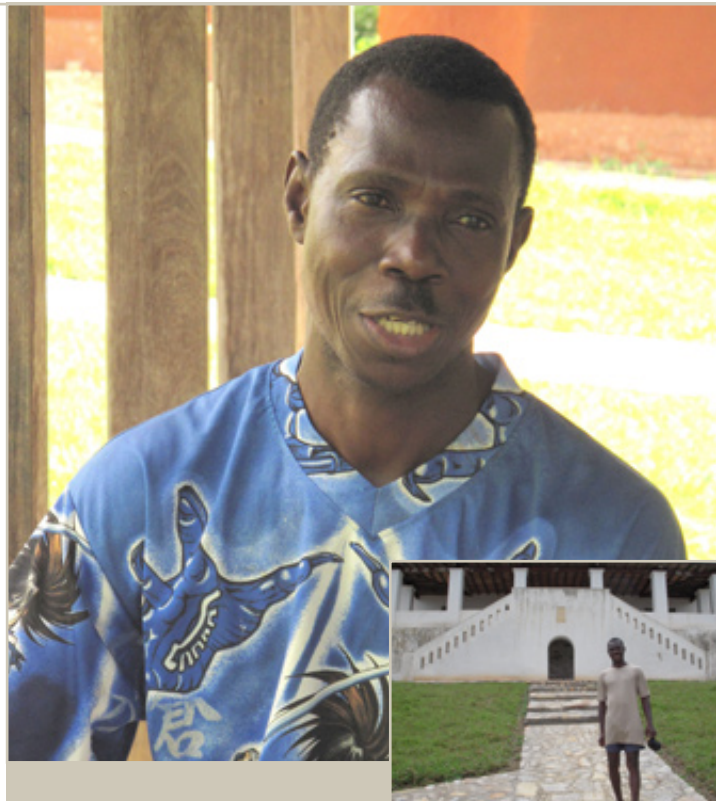
Ordene kommer fra Stanley Nu-Sasu Akoto. Til dagligt bliver han kaldt Sasu. Stoltheden handler om den udvikling, som er kommet til landsbyen i forbindelse med genopbygningen af Frederiksgave. Men stoltheden handler også om at have været med til arbejdet.

Sasu er en af dem, der har været med helt fra begyndelsen. I 1990'erne kom repræsentanter for Universitetet i Ghana til Sesemi for at tale med høvdingen om deres ide med at genopbygge Frederiksgave. Landsbyens beboere skulle involveres, og derfor skulle de have en talsmand. De valgte Sasu. Han er glad for, at de valgte ham. Og han synes selv, at han har lært meget af projektet. Som de andre startede han med at være arbejdsmand. Men det er også ham, der har lavet elektriciteten.

Det er let at tale med Sasu, for han taler godt engelsk. Og han er nu guide på Frederiksgave. Han er en central person. I dag går alle henvendelser igennem ham. Sasu forklarer, at han kun kendte lidt til historien om slavehandlen fra skolen. Og så selvfølgelig de historier, han havde hørt fra sin bedstefar. Men han har lært meget af universitetets folk, mens de arbejdede på bygningen. Også mange af de besøgende ved meget. Især danskerne, siger han. Danskere er dem, der kommer flest af. Men der kommer også mange amerikanere. Selv kunne han godt tænke sig, at der kom flere ghanesere. Det kræver lidt mere omtale, siger han. Stedet skal omtales i TV og skiltene skal være bedre, så folk kan finde vej.

Sasu har gjort sig mange tanker om betydningen af historien. "Forfædrenes historie er også **din** historie. Det er en afrikansk tradition. Når du kender historierne, så ved du hvor du kommer fra, og hvem din familie er," forklarer han. Engang tilhørte Frederiksgave den hvide mand. Men da slaveriet blev forbudt, blev landet efterladt til dem, der var tilbage. "Jorden kom til at tilhøre vores forfædre. Historien giver mandat til ejerskabet," siger han med eftertryk. Derfor er selve bygningen også vigtig. "Bygningen er et symbol på ejerskabet," som Sasu udtrykker det.

Det er tydeligt, at Sasu tænker meget på fremtiden og på de muligheder, som næste generation har. Udviklingen i landsbyen skal fortsætte. Og det er der gode muligheder for, mener han.

Arbejdet med genopbygningen har gjort mange mennesker i landsbyen ekstra opmærksomme på betydningen af viden og uddannelse. De har selv erfaret, at de fik flere muligheder for at få arbejde, fordi de havde flere færdigheder. Derfor er der heller ingen tvivl om, at alle landsbyens børn skal i skole og have en uddannelse. Sasu udtrykker det meget stærkt ved at sige: "Uden uddannelse er du ingen." Samfundet har ændret sig så meget, at det er svært at klare sig i dag uden skolegang.

"Næste generation vil være forskellig fra vores," siger Sasu. Han ser sådan på det, at omgivelserne er forandret, og at næste generation har bedre mulighed for at skabe arbejde og udvikling. "På et tidspunkt vil slavehistorien svæve bort," siger han med et smil. Han håber, at der vil komme flere mennesker til Sesemi. De vil kunne se, at der nu skabes en ny historie ved siden af den gamle historie om slaveriet. "Mulighederne er store her, og kærlighed og venskab vil få folk til at se den nye historie."

UDEN VAND INGEN FREDERIKSGAVE

Fem af Sesemis kvinder

Forestil dig en afrikansk kvinde, der bærer en spand vand på hovedet. Sandsynligvis er det et billede, der kommer nemt til de fleste. Måske forestiller du dig en flod eller en brønd og grupper af kvinder og børn, der hjælper hinanden med at få de tunge spande op på hovedet. Det er hårdt arbejde. Ofte har de lang vej at gå med vandet.

At hente vand er en helt almindelig del af hverdagen. Alligevel var det lige præcis det arbejde, der fik stor betydning. "Hvis vi ikke havde hentet vand, havde mændene ikke kunnet opføre bygningen," siger Cyntia S. Akoto. De andre nikker bekræftende og alle kvinderne ler. Det var deres andel af genopbygningen af Frederiksgave, og de er stolte af, at de har bidraget. Det giver også dem ejerskab til den store, hvide bygning. Bygningen gør, at man husker historien, og det er godt, mener kvinderne.

De fortæller, at vandet skulle hentes ved "The stream of good hope" – et vandløb, der ligger et stykke vej fra landsbyen. Vejen dertil er ujævn og stejlt. Det var hårdt arbejde. Og de fyldte 5 store "tromler" med vand hver dag fra mandag til fredag. Arbejdet stod på i mange måneder over et par år – så det er mange spande vand, der er blevet hentet i den periode.

Samtalen med de fem kvinder finder sted under et af landsbyens store skyggefulde træer. Det er tæt på husene og dagligdagen. Cyntias datter, 16-årige Ruth, hjælper med at oversætte. Men faktisk kan flere af kvinderne godt tale engelsk. De er bare ikke så vant til det. Kvinderne fortæller, at det er de ældre i familierne, der har fortalt historien om slavetiden og forfædrene. "Jeg blev ked af det" svarer Adso Charley. "De kom og tog døtrene og andre fra familierne." "Det var smertefuldt at høre," tilføjer hendes søster, Adsuri Charley. Kvinderne vil gerne tale om fortiden, men fremtiden er vigtigere, synes de: "Der er meget, der skal gøres – vi har ikke så meget tid til at tænke på fortiden."

Genopbygningen af Frederiksgave har betydet udvikling for landsbyen, er kvinderne enige om. Nu har de elektricitet og en vandboring. Der kommer folk til landsbyen for at se Frederiksgave, og det giver håb om mere arbejde i fremtiden.

Kvinderne drømmer om, at landsbyen bliver større, og at de kan leve af at sælge ting – fx grøntsager, tøj og mad – til turisterne. "Jeg vil gerne stoppe mit arbejde med at knuse sten. Det er hårdt arbejde. I stedet vil jeg sælge ting," planlægger Joyce Ashieteye.

Endnu et vigtigt emne kommer på dagsordenen. Uddannelse. Ikke alle kvinderne har selv gået i skole. Men deres børn går i skole. Kvinderne synes, det er en god ide, at landsbyen får sin egen skole. "Børnene skal have en god uddannelse. Så kan de tage sig af os, når vi bliver gamle." Også det er der enighed om i gruppen under det store træ. Familierne tager sig også af de gamle. Sådan er vilkårene i et land, der ikke har folkepension og plejehjem.

VI BÆRER FORFÆDRENE SMERTE MED TÅLMODIGHED

Emmanuel Adom

Emmanuel Adom er 31 år. Efter at have boet i hovedstaden Accra flyttede han for nogle år siden tilbage til Sesemi, hvor hans familie kommer fra. I landsbyen bliver han kaldt Rasti pga. sine lange dread locks. I dag er håret gemt under en hue, og stemmen er alvorlig. Han har et varmt smil, der ikke forlader hans ansigt, men tonen i hans stemme fortæller, at han tager snakken meget alvorligt.

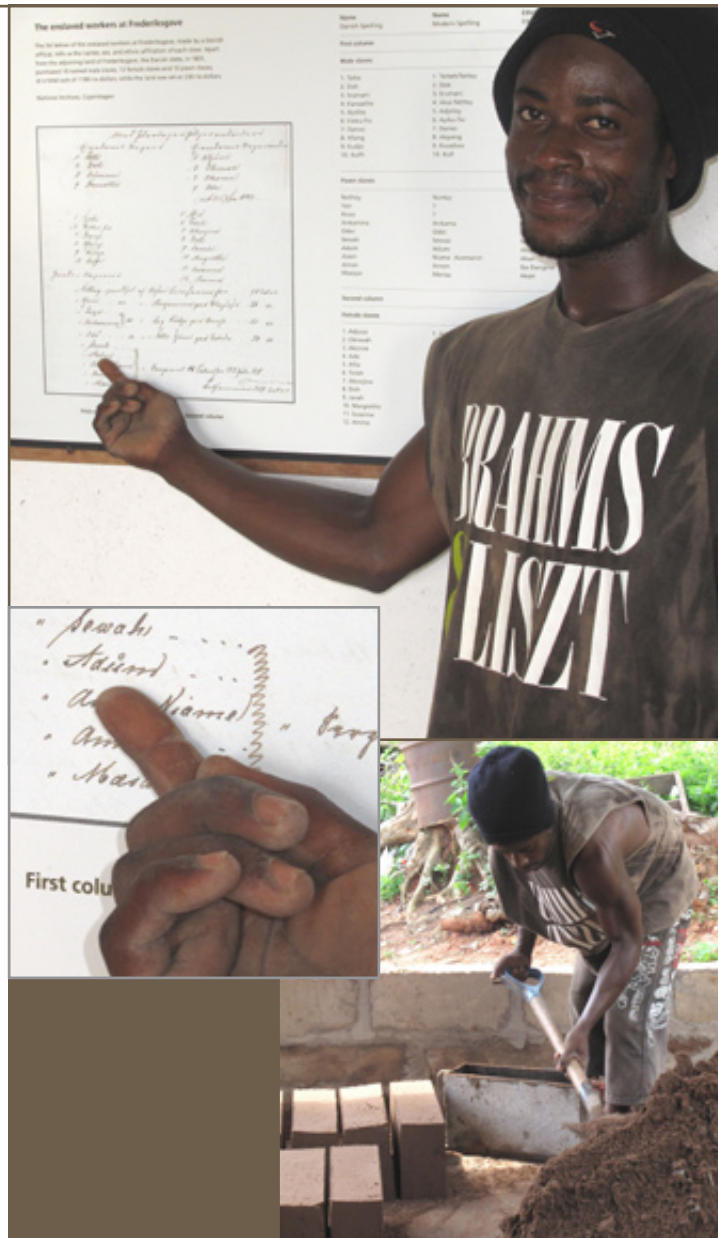
På Frederiksgave hænger en liste fra 1800-tallet med navnene på de 32 slaver, der hørte til plantagen. Emmanuel familienavn står på den. Adom. "Da jeg så min families navn på listen, følte jeg det meget stærkt," siger han, mens han viser med hænderne, hvordan det gav et sug i maven. Navnet Adom står under rubrikken "pant-slaver".

Danskernes varer som brændevin og tobak var populære blandt de lokale på Guldkysten. Men de havde ikke altid penge eller varer at købe for. I stedet kunne de give et familiemedlem som pant. Når de gik derfra med brændevin og god tobak, var meningen, at de ville hente familiemedlemmet, når de kunne betale for varerne. Men nogle gange blev pantslaverne ikke hentet.

Slaveriet ligger i fortiden, og derfor kan man godt komme til at glemme, hvordan forholdene var for slaverne, mener Emmanuel. Men det er vigtigt ikke at glemme historien helt, for vi skal lære af den. Efter Frederiksgave er blevet genopbygget, er det blevet nemmere at huske på historien – og bruge den til at skabe noget bedre.

"Vi bærer vores forfædres smerte," siger Emmanuel, "men vi bærer den med tålmodighed, fordi vi bruger den til at skabe bedre muligheder i Sesemi." Forfædrenes historie har skabt arbejde i landsbyen: "Slaverne arbejdede fordi de blev pisket, men vi arbejder på Frederiksgave, fordi vi kan tjene lidt penge og skabe os et godt liv. Vores forfædres historie har givet os en fremtid."

Emmanuel Adom har været med til at genopbygge Frederiksgave. Han begyndte, ligesom mange andre fra landsbyen, som arbejdsmand og var med til at grave ruinen fri.

Senere arbejdede han som murer, da plantagebygningen skulle genopføres. I Ghana er mange huse lavet af ler og sand, så Emmanuel lærte meget nyt om at arbejde med mursten. Senere er han blevet uddannet i at holde de store arealer med græs rundt om Frederiksgave. I dag har han ansvaret for at så græs, holde ukrudt nede og få græsplænerne til at gro på trods af den manglende regn, som i Ghana kun kommer i to perioder om året. De nye erfaringer med både murerarbejde og gartneri betyder, at det er blevet nemmere for Emmanuel at få arbejde, også uden for landsbyen.

"Vores børn kan se på Frederiksgave og lære om, hvordan vores forfædre levede og arbejdede. De kan også se, hvordan min generation lever. På den måde finder de ud af, hvor meget Sesemi har udviklet sig, og så kan de selv bidrage til endnu mere udvikling i fremtiden," slutter Emmanuel.

SESEMIS UNGE STEMMER

Samuel, Ruth og Theresa

På bænken foran den hvide bygning sidder tre unge mennesker og ser lidt generte ud. Samuel, Ruth og Theresa har sagt ja til at fortælle om deres liv i landsbyen Sesemi og om deres kendskab til Frederiksgave og historien om slavehandlen.

Faktisk undrer de sig lidt over, hvorfor nogen vil tale med dem. Børn og unge i Ghana er ikke særlig vant til at blive spurgt om deres mening. Også Sesemis høvding lød overrasket over ønsket om at tale med nogle af landsbyens børn og unge. "Hvorfor vil I stille alle de spørgsmål?" vil Ruth gerne vide. De lytter til planen om at fortælle historien om slavehandlen og slavernes efterkommere til danske skoleelever – og til synspunktet om, at det vil være interessant for danske børn og unge at vide noget om børn og unge i Ghana. "Det er en god ide," siger Ruth, og de andre nikker samstemmende.

De tre er alle godt i gang med deres skolegang. Og samtalen foregår på engelsk uden brug af tolk.

VREDEN FIK ÉN STEMME

Ruth Sasu-Akoto

“Da jeg første gang hørte om det, kunne jeg ikke lide det. Jeg blev vred og tænkte – hvorfor skulle de komme her og holde os som slaver?” Det er 16-årige Ruth Sasu-Akoto, der fortæller. Stemmen er klar og ikke spor genert. Hun blev vred, da hun hørte, at der havde været slaver på Frederiksgave. Det er en meget forståelig reaktion og alligevel ret usædvanlig. Ingen andre i landsbyen har udtrykt vrede. Medlidenhed og smerte ja – men ikke vrede.

Alligevel synes Ruth, at det er godt, at Frederiksgave er blevet genopbygget. “Så husker vi historien,” siger hun. “Så ved vi, hvad der skete. Og vi har fået en forklaring.”

Ruth går i skole på Senior High School trin 3. Hun går på science linjen, og det er hendes drøm at blive læge. Der er gode muligheder for, at drømmen kan gå i opfyldelse, for både Ruth og hendes forældre mener, at uddannelse er vigtig. “Jeg vil gerne hjælpe andre mennesker,” svarer hun på spørgsmålet om, hvorfor hun gerne vil være læge. Hun bliver nødt til at flytte, når hun skal studere. For man kan kun få en videregående uddannelse i de store byer. Men det er hendes plan at vende tilbage til Sesemi, når hun er færdig med uddannelsen. “Jeg kommer tilbage. Det er her min familie er,” forklarer hun.

Ruth bor sammen med sin far og mor og sine tre søstre. Hendes hverdag ligner på mange måder en dansk teen-agers. Hun går i skole, laver lektier, ser TV og er sammen med sine venner. Men forskellene er selvfølgelig til at få øje på. Som de fleste børn og unge i Ghana hjælper hun med de huslige gøremål som madlavning og tøjvask. Hun har langt til skole – skolen ligger i den nærliggende by Abokobi, 3 km fra Sesemi. Der er ingen transportmidler, så eleverne fra Sesemi går til skole.

De voksne i landsbyen taler en del om den udvikling, der er kommet til Sesemi i forbindelse med genopbygningen af Frederiksgave. Landsbyen har fået en vandboring, så der ikke skal hentes vand langt væk, og der er lagt strøm ind i husene. Det synes Ruth også er godt. Men ellers er det hendes synspunkt, at udviklingen går for langsomt. “Vores vej er meget dårlig,” påpeger hun. “Og vi vil gerne have vejbelysning, så vi kan være ude om aftenen.”

SLAVERNE VAR STÆRKE I SINDET

Samuel Budu Marte

Samuel Budu Marte er 17 år, og ligesom Ruth går han på Senior High School, science linjen. Han vil gerne være pilot. Han drømmer selv om at se andre lande, og hvis han bliver pilot kan han også hjælpe andre ghane-sere med at rejse, forklarer han. Hans egne forældre har ingen uddannelse. "De må arbejde i marken," tilføjer han. Samuel bor i landsbyens udkant sammen med sin mor og sin lillebror. Han fortæller, at han bruger sin tid på at gå i skole, læse lektier og se TV. Men der er også mange ting, han skal gøre i huset og på marken. Samuel fortæller også, at han starter og slutter dagen med at bede – troen er vigtig for ham.

Da udgravningen af Frederiksgave begyndte, vidste han ikke noget om slaver og slavehandel, fortæller han. "Men nu ved jeg mere. Jeg har fået fortalt, at Frederiksgave blev bygget i 1832, og at der var 32 slaver, som boede og arbejdede her. Det var meningen, at de skulle anlægge en plantage." Samuel mener, at det er godt, at Frederiksgave er blevet genopbygget. "Så ved andre – fx folk fra Accra – at vores forfædre led. Og det skal vi huske." Han kigger eftertænksomt op på den store bygning på skråningen, mens han fortsætter: "Jeg føler mig bedrøvet og bekymret ved tanken om, at vores forfædre har været slaver her. De led fordi danskerne, slog dem." Han smiler lidt, før han fortsætter: "Men de var også stærke. De var stærke, fordi de kunne dyrke jorden – de var stærke i kroppen, men også i sindet. Det hjalp dem til at overleve." Samuel afslutter snakken om slavetiden med at tilføje: "Men det er fortid."

Han vil gerne se fremad og tænke på sin egen og landsbyens fremtid. Han er enig med Ruth i, at landsbyen har brug for mere udvikling. Han nævner også den dårlige vej og ønsket om gadebelysning. Faktisk vil han gerne have lys på vejen helt til Abokobi, så man kan færdes mere sikkert.

Samuel er optaget af udviklingen og mulighederne i Sesemi, fordi han forestiller sig, at han skal blive boende her. "Det er her min familie er, og her hører jeg til," fastslår han.

RELIGION I GHANA

Samuel er kristen, ligesom 69 % af befolkningen i Ghana. 16 % er muslimer, mens 8,5 % har traditionel religion. Traditionel religion betyder, at man tror på de guder og helligdomme, som man troede på, før kristendom og islam blev indført. De sidste 6,5 % er enten ikke religiøse, eller de har en anden religion end de tre, der er nævnt her.

JEG TÆNKER IKKE SÅ MEGET PÅ FORTIDEN

Theresa Sasu-Akoto

12-årige Theresa Sasu-Akoto tænker ikke særlig meget på fortiden og historien om Frederiksgave, siger hun. "Men jeg kender godt historien, fordi min far har fortalt den." Det er Therasas arbejde at feje ved bygningen, så der ser pænt ud, når der kommer besøgende. Det gør hun hver dag. Udover arbejdet med at feje hjælper hun også med madlavning i huset, og hun vasker sit eget tøj. "Når jeg har tid for mig selv, ser jeg TV eller går over til mine venner og snakker," fortæller hun.

Theresa går i Junior High School trin 2 – og hun er glad for at gå i skole. Hun nævner forskellige fag, som hun godt kan lide: matematik, engelsk, ghanesisk sprog, science og social studies. Det sidste er et fag, hvor man lærer om sit lands historie og kultur. Theresa siger, at de ikke har hørt om slavehandlen i skolen. Ruth er uenig, og mener, at emnet har været en del af deres pensum. Men Theresa holder på sit. Det, hun ved, har hun fra sin far.

Theresa bor sammen med sin far og mor og tre søstre i landsbyen. Hendes storesøster er Ruth, som også er med i samtalen. Selv om Theresa er lidt tilbageholdende i forhold til den ældre søster, så er hun ikke i tvivl om sine ønsker for fremtiden. "Jeg vil gerne selv være lærer," forklarer hun. "Så kan jeg hjælpe andre børn med at få en uddannelse."

Høvdingen i Sesemi fortalte, at landsbyen har planer om at bygge en skole. Så skal børnene ikke gå så langt for at komme i skole. Theresa smiler ved tanken om at komme til at undervise på den nye skole. Det vil hun gerne, for hun vil gerne blive boende i landsbyen sammen med sin familie.

FREMTIDEN

“Fremtiden tegner lys,” siger Sesemis høvding. Han glæder sig over den udvikling, som finder sted i hans landsby. Det er mere end 150 år siden, at danskerne solgte Frederiksgave og de frigivne slaver bosatte sig ved foden af bakken, hvor plantagebygningen lå. Men i flere generationer har ruinen ligget tæt på landsbyen uden at blive brugt til noget.

Landsbyens beboere har været med til genopbygningen af Frederiksgave, og det har fået stor betydning. Jorden kom til at tilhøre deres forfædre for mange generationer siden. Historien har givet dem ret til området. Men først nu, hvor bygningen står der, har landsbyen taget endeligt ejerskab til de sten, der før tilhørte den hvide mand. Genopbygning og forfædrenes historie har skabt udvikling og nye fremtidsdrømme for landsbyen. Derfor mener flere af beboerne i Sesemi, at slaverne ikke har levet deres hårde liv forgæves.

Historien om danskernes slavehandel bliver oftest fortalt fra et dansk synspunkt. Målet med dette materiale er, at også slaverne får en stemme. Inspirationen har været citatet fra det gamle fort Prinsensten: “Indtil løven får sin egen historiefortæller, vil jægeren være helten.” Portrætterne af slavernes efterkommere repræsenterer løvens stemme, når efterkommerne fortæller om forfædrenes historie og den betydning, historien har i dag.

Indbyggerne i Sesemi lægger vægt på den udvikling der er sket i kraft af forfædrenes historie. Men beboerne er også opmærksomme på betydningen af uddannelse. Det gælder både de voksne og de unge, der blev interviewet. De unges ønske om uddannelse er ikke kun et personligt ønske. De forestiller sig alle, at de skal bo i landsbyen, når de har fået deres uddannelse. Deres uddannelse skal være til gavn for hele landsbyen.

“Fremtiden tegner lys” – forfædrenes historie har åbnet for nye muligheder.

